

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ ПО НАГЛЯДУ
ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

І Н С Т Р У К Ц І Я

*N 135 від 25.09.95
м.Київ*

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
10 жовтня 1995 р.
за N 372/908*

Затверджено
наказом Державного комітету
України по нагляду за
охороною праці
від 25 вересня 1995 року
N 135 (з0371-95)

**Типова інструкція з безпечного ведення робіт для стропальників (зачіплювачів),
які обслуговують вантажопідіймальні крани**

(Із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової
безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

(У Типовій інструкції слова "особою, відповідальною за безпечне проведення робіт з
переміщення вантажів кранами" замінено словами "працівником, відповідальним за
безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами" згідно з Наказом Державного
комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція розроблена на основі Правил будови і безпечної експлуатації
вантажопідіймальних кранів, затверджених наказом Держгірпромнагляду від 18.06.2007 [N 132](#),
зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 09.07.2007 за N 784/14051 (далі -
Правила).

(Пункт 1.1 в редакції Наказу Державного комітету України з промислової безпеки,
охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1.2. На кожній ділянці робіт вантажопідіймальних кранів, для обв'язування,
зачіплювання або підвішування вантажів суб'єкт господарювання повинен призначити
стропальників із числа працівників, які досягли 18 років та пройшли навчання в
установленому порядку.

(Пункт 1.2 в редакції Наказу Державного комітету України з промислової безпеки,
охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1.3. На промислових підприємствах для підвішування на гак крана вантажів без
попередньої обв'язки (вантажі, які мають петлі, римболти, цапфи, а також ті, що
знаходяться в ковшах, баддях, контейнерах або іншій тарі) або коли вантажі захоплюються
напівавтоматичними захоплювальними пристроями, можуть допускатися робітники
основних професій, додатково навчені за скороченою програмою стропальника. До цих
робітників пред'являються ті ж вимоги, що й до стропальників.

(Пункт 1.4 вилучено на підставі Наказу Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

(Пункт 1.5 вилучено на підставі Наказу Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1.4. Перед допуском до роботи стропальників проводиться перевірка знань нормативно-правових актів з охорони праці у порядку, встановленому Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 [N 15](#) "Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою", зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за N 231/10511.

(Пункт 1.4 в редакції Наказу Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1.5. Кількість стропальників, які обслуговують один кран, визначається суб'єктом господарювання. При призначенні двох і більше стропальників один з них призначається старшим.

(Пункт 1.5 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1.6. У тих випадках, коли зона, яка обслуговується краном, повністю не оглядається з кабіни кранівника, для передачі сигналів стропальника кранівнику працівником, відповідальним за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами, призначається сигнальник з числа атестованих стропальників.

(Пункт 1.6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

1.7. Стropальник у своїй роботі підпорядковується працівнику, відповідальному за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами.

1.8. Допущений до самостійної роботи стропальник повинен:

а) мати поняття про будову крана, який він обслуговує, та знати його вантажопідіймальність; стропальники, які обслуговують стрілові самохідні крани, повинні вміти визначати їх вантажопідіймальність в залежності від вильоту стріли та положення додаткових опор;

б) вміти підбирати необхідні для роботи стропи (по вантажопідіймальності, числу віток, довжині та куту нахилу віток стропа до вертикалі) та інші вантажозахоплювальні пристрої в залежності від маси та характеру вантажу, який переміщується;

в) вміти визначати пригодність стропів та інших знімних вантажозахоплювальних пристроїв та тари;

г) вміти проводити правильну обв'язку та підвішування вантажу на гак;

д) знати норми заповнення тари;

е) знати та застосовувати в роботі установлений на підприємстві порядок подачі сигналів кранівнику;

є) знати порядок та габарити складування вантажів;

ж) знати порядок безпечного проведення робіт стріловими самохідними кранами поблизу ліній електропередачі;

з) знати порядок звільнення від дії електроструму осіб, які потрапили під напругу, способи надання їм першої медичної допомоги;

и) знати дану Типову інструкцію.

1.9. Стропальник повинен знати місце знаходження рубильника, через який подається напруга на головні тролейні проводи або гнучкий кабель, який живить електричний кран, та вміти відключити кран від електричної мережі в необхідних випадках.

2. Обов'язки стропальників перед початком роботи

2.1. Перед початком роботи стропальник повинен:

а) підібрати вантажозахоплювальні пристрої, відповідні масі та характеру вантажу, який підіймається; стропи повинні підбиратися з урахуванням числа віток та довжини, так щоб кут між вітками не перевищував 90 градусів;

б) перевірити справність вантажозахоплювальних пристроїв та тари, наявність на них клейм або бірок з позначенням номера, дати виготовлення та вантажопідймальності, а також наявність на тарі напису про її призначення та власну масу;

в) перевірити освітлення робочого місця; при недостатній освітленості стропальник, не приступаючи до роботи, повинен доповісти про це працівнику, відповідальному за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами.

3. Обов'язки стропальників при обв'язці та зачіплюванні вантажів

3.1. Стропальник може приступати до роботи тільки після отримання завдання, а у випадку неясності його - після отримання інструктажу від працівника, відповідального за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами.

3.2. При обв'язці та зачіплюванні вантажу стропальник повинен керуватися такими вказівками:

а) обв'язку або зачіплювання вантажу слід проводити у відповідності зі схемами стропування вантажів; стропування вантажів, які підіймаються рідко та на які не розроблені схеми їх стропування, слід проводити під керівництвом працівника, відповідального за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами;

б) перевірити масу вантажу, який призначений для переміщення краном, за списком вантажів або по маркуванню на вантажі; якщо стропальник не має можливості визначити масу вантажу, то він повинен узнати її у працівника, відповідального за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами;

в) при обв'язці вантажу канати та ланцюги повинні накладатися на основний масив його (раму, каркас, корпус, станину) без вузлів та петель; під гострі кромки (ребра) вантажів слід підкладати спеціальні підкладки, які захищають стропи від пошкоджень;

г) обв'язувати вантаж належить таким чином, щоб під час його переміщення виключалось падіння окремих його частин (дошки, колоди, прутки) та забезпечувалось стійке положення вантажу при переміщенні, для цього стропування довгомірних вантажів повинно проводитися не менше ніж в двох місцях;

д) зачіплювання залізобетонних виробів, а також інших вантажів, які мають петлі, рими, цапфи, слід проводити за всі передбачені для підймання у відповідному положенні петлі, рими, цапфи;

е) при підвішуванні вантажу на дворогі гаки, стропи повинні накладатись таким чином, щоб навантаження розподілялось на обидва роги рівномірно;

е) не застосовані для зачіплювання вантажу кінці багатовіткових строп закріпити так, щоб при переміщенні вантажу краном виключалася можливість торкання цими кінцями за предмети, які зустрічаються на шляху;

ж) при підйманні вантажу двома кранами, стропування та підвішування вантажу повинні проводитись під безпосереднім керівництвом працівника, відповідального за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами;

з) упевнитися, що призначений для підймання вантаж, нічим не закріплений, не зашмелений, не завалений та не примерз до землі.

3.3. При обв'язці та зачіплюванні вантажів стропальнику забороняється:

а) проводити стропування вантажу, масу якого він не знає або коли маса вантажу перевищує вантажопідіймальність крана;

б) користуватися пошкодженими або немаркованими вантажозахоплювальними пристроями та тарою; з'єднувати ланки розірваних ланцюгів болтами або проволокою, зв'язувати канати;

в) проводити обв'язку та зачіплювання вантажів іншими способами, ніж вказано на схемах стропування;

г) застосовувати для обв'язки та зачіплювання вантажів пристрої, які не передбачені схемами стропування (ломи, штирі тощо);

д) проводити переміщення піддонів з цеглою без огорожі, за виключенням навантаження та розвантаження (на землю) автомобілів, а також за умови віддалення людей з зони переміщення вантажів;

е) проводити зачіплювання бетонних та залізобетонних виробів, які не мають маркування, а також зачіплювання цих виробів за пошкоджені петлі;

є) підвішувати вантаж за один ріг дворогого гака;

ж) проводити обв'язку або зачіплювання вантажу на гак крана на відстані ближче 40 м від крайнього провода лінії електропередачі напругою понад 42 В без оформлення наряду-допуску та присутності працівника, відповідального за безпечне проведення робіт вантажопідіймальними кранами, призначеної наказом по підприємству, прізвище якої вказується в наряді-допуску;

(Абзац дев'ятий пункту 3.3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)

з) забивати гак стропа у монтажні петлі залізобетонних виробів та інших вантажів, які мають монтажні петлі;

и) поправляти вітки стропів в зіві гака биттям важкими предметами;

і) поправляти биттям молотка або іншими предметами стропа на вантажі, який підіймається;

ї) використовувати при обв'язці великих стінових блоків та інших високих вантажів приставні драбини; в цих випадках слід застосовувати переносні площадки;

й) застосовувати грейфер для підймання людей та вантажів, для переміщення яких він не призначений, підвішування вантажів за допомогою стропів за челюсті грейфера, а також для виконання робіт, для яких грейфер не призначений.

4. Обов'язки стропальників при підйманні та переміщенні вантажу

4.1. Перед виконанням кожної операції по підйманню та переміщенню вантажу стропальник повинен особисто подати відповідний (жестом, а при довжині стріли до 10 м - голосом) сигнал кранівнику або сигнальнику, а при обслуговуванні одного крана декількома стропальниками сигнал подає старший стропальник.

4.2. Перед подачею сигналу про підймання вантажу стропальник повинен:

- а) переконатися, що вантаж надійно застропований та нічим не утримується;
- б) перевірити, чи нема на вантажі незакріплених деталей та інструменту; при підйманні труб великого діаметру перевірити, щоб в них не було землі, льоду, або інших предметів, які можуть випасти при підйманні та переміщенні;
- в) упевнитися, що вантаж не може під час підймання за що-небудь зачепитися;
- г) переконатися у відсутності людей біля вантажу, між вантажем, що підіймається, та стінами, колонами, штабелями, станками та іншим обладнанням.

Перед підйманням вантажу стріловим краном стропальник повинен перевірити також відсутність людей біля самого крана, на його неворотній платформі, у зоні опускання стріли, вантажу та вийти сам з небезпечної зони.

4.3. При підйманні та переміщенні вантажу стропальник повинен:

- а) подати сигнал для підймання вантажу на висоту 200-300 мм, перевірити правильність його стропування, рівномірність натягу віток строп, стійкість крана, дію гальм і тільки після цього подавати сигнал про підймання вантажу на необхідну висоту; при необхідності виправлення стропування вантаж необхідно опустити на землю;
 - б) при знятті вантажу з фундаментних болтів стежити, щоб підймання проводилося з найменшою швидкістю, без перекосів, заїдань та горизонтального переміщення вантажу до повного зняття його з болтів;
 - в) перевірити по показнику вантажопідймальності, перед підйманням вантажу стріловими самохідними кранами, що установлений кранівником виліт стріли відповідає масі вантажу, який підіймається;
 - г) перед горизонтальним переміщенням вантажу упевнитись, що він піднятий на висоту не менше ніж на 500 мм вище предметів, що зустрічаються на шляху;
 - д) супроводжувати вантаж при переміщенні та стежити, щоб він не переміщувався над людьми та не міг за що-небудь зачепитися; якщо супроводжувати вантаж не має можливості, то за його переміщенням повинен стежити кранівник крана, а якщо вантаж знаходиться у зоні, яка не оглядається з кабіни кранівника - повинен стежити другий стропальник або сигнальник;
 - е) для запобігання довільного розвороту довгомірних та громіздких вантажів під час їх підймання або переміщення застосовувати спеціальні відтяжки;
 - є) укладання вантажу проводити рівномірно, без порушень установлених для складування габаритів та без захаращування проходів та проїздів, щоб відстань від виступаючих елементів поворотної частини стрілового самохідного крана (автомобільного, гусеничного, залізничного, пневмоколісного) до вантажу була не менше 1 м, а від виступаючих елементів баштового, порталного та козлового крана - не менше 0,7 м; при неможливості дотримання цієї умови роботи повинні бути припинені; укладання вантажу в вагонетки, полувагони та на платформи, а також зняття його не повинно викликати порушення рівноваги указаних транспортних засобів, самі транспортні засоби при цьому укріплюються для запобігання їх самовільного переміщення;
 - ж) підймання сипучих та дрібноштучних вантажів проводити в спеціально призначеній тарі; при цьому заповнювати тару вище встановленої норми не допускається.
- #### 4.4. При підйманні та переміщенні вантажів стропальнику забороняється:
- а) перебувати на вантажі під час підймання або переміщення, а також допускати підймання або переміщення вантажу, якщо на ньому перебувають люди;
 - б) перебувати під піднятим вантажем або допускати перебування під ним інших людей;
 - в) відтягувати вантаж під час його підймання, переміщення, або опускання;
 - г) перебувати самому та допускати перебування людей на залізничній платформі, у полувагоні, кузові автомобіля при веденні вантажно-розвантажувальних робіт грейферними або магнітними кранами;
 - д) вивільняти за допомогою кранів защемлені з'ємні вантажозахоплювальні пристрої.

4.5. При роботі стрілових самохідних кранів поблизу лінії електропередачі стропальник повинен бути особливо уважним.

Для запобігання ураження струмом стропальник перед кожною операцією, яка викликає необхідність дотику з вантажем, стропами, гаком або елементами крана, повинен засвідчитись, що стріла крана або канати не знаходяться на небезпечному приближенні до проводів лінії електропередачі.

4.6. При роботі стрілових самохідних та баштових кранів, для запобігання затиснення між поворотною та неповоротною частинами крана, стропальник не повинен знаходитись в небезпечних місцях.

4.7. Якщо стропальник під час переміщення вантажу помітить несправність крана, підкранової колії або іншу небезпеку, він повинен негайно подати сигнал про припинення переміщення вантажу та повідомити про несправність кранівнику.

5. Обов'язки стропальників при опусканні вантажу

5.1. Перед опусканням вантажу стропальник зобов'язаний:

а) заздалегідь оглянути місце, на яке буде опускатись вантаж та упевнитись у неможливості його падіння, перевертання або сповзання;

б) на місце встановлення вантажу, у випадку необхідності, заздалегідь покласти міцні підкладки для зручності витягнення строп з-під нього;

в) знімати стропа з вантажу або гака лише після того, як вантаж буде надійно встановлений, а при необхідності і закріплений.

5.2. Стropальнику забороняється встановлювати вантаж на тимчасові перекриття, труби, кабелі та інші місця, не призначені для укладання вантажу.

6. Відповідальність стропальників

6.1. Стropальник несе відповідальність відповідно до чинного законодавства України.

(Пункт 6.1 в редакції Наказу Державного комітету України з промислової безпеки,
охорони праці та гірничого нагляду
N 232 від 01.10.2007)